

Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Τόμ. 14 (2015)

Πρόσβαση και η Ποιότητα της Προσχολικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας στην Ελλάδα

Νεκτάριος Στελλάκης (Nektarios Stellakis)

doi: [10.12681/icw.17943](https://doi.org/10.12681/icw.17943)

Copyright © 2018, Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Στελλάκης (Nektarios Stellakis) N. (2015). Πρόσβαση και η Ποιότητα της Προσχολικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας στην Ελλάδα. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 14, 78–99. <https://doi.org/10.12681/icw.17943>

Νεκτάριος Στελλάκης

Επίκουρος Καθηγητής ΤΕΕΑΠΗ Πανεπιστημίου Πατρών

nekstel@upatras.gr

Πρόσβαση και η Ποιότητα της Προσχολικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας στην Ελλάδα

Περίληψη

Το άρθρο αυτό αποτελεί επεξεργασμένη μορφή των παρουσιάσεων που έκανε ο συγγραφέας: α) Στο Συνέδριο: “Social Platform's Conference on the Social Dimension of the Greek EU Presidency” που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας στις 10 & 11 Δεκεμβρίου 2013. Η ΟΜΕΡ συμμετείχε ως πλήρες μέλος του Δικτύου Eurochild και η αντιπροσωπεία της αποτελούνταν από την Πρόεδρο της Ελληνικής Επιτροπής της ΟΜΕΡ Έφη Κατσικονούρη, την Πρόεδρο του Παραρτήματος Αθήνας Έφη Μανίτσα και το συγγραφέα, και β) στο 11ο ετήσιο Συνέδριο του Δικτύου Eurochild, που πραγματοποιήθηκε στο Βουκουρέστι από 26-28 Νοεμβρίου 2014 και είχε ως θέμα: *Children First: Better Public Spending for Better Outcomes for Children & Families*. Συζητούνται θέματα που σχετίζονται με την πρόσβαση των παιδιών προσχολικής ηλικίας σε δημόσια κέντρα παιδικής φροντίδας και νηπιαγωγεία και εξετάζονται αναλυτικά θέματα που αφορούν την ποιότητα στην Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα. Σκοπός του άρθρου δεν είναι τόσο να αναδείξει τα ποικίλα προβλήματα που ο χώρος αντιμετωπίζει, αλλά να συμβάλει στην έναρξη ενός διαλόγου για την κατάρτιση ενός εθνικού σχεδίου αναβάθμισης της ΠΕΦ στην Ελλάδα.

Λέξεις-κλειδιά: προσχολική εκπαίδευση, ποιότητα, πρόσβαση, διεθνείς δείκτες ποιότητας

Access to and quality of Early Childhood Education and Care in Greece

Abstract

This paper is based on data presented by the author in two cases: In “Social Platform's Conference on the Social Dimension of the Greek EU Presidency” which was held in Athens during the preparation session of Greek Presidency of European Union in December 2013 and in the 11th Annual Conference of Eurochild Network, which was held in Bucharest in November 2014 and its topic was “Children First: Better Public Spending for Better Outcomes for Children & Families”. It discusses issues related to access of children in public nurseries and kindergartens as well as it examines issues concerning the quality of ECEC. The purpose of this paper is not only to highlight the various problems but it aims to contribute to dialogue for the upgrading and improvement of ECEC in Greece.

Keywords: Early Childhood Education, quality, access, international quality indicators

1. Πρόλογος

Πολυάριθμες διεθνείς μελέτες και ερευνητικά δεδομένα παρέχουν αδιάσειστα επιχειρήματα για το πόσο κρίσιμη περίοδος είναι η πρώτη παιδική ηλικία (έως 8 ετών: General Comment No.7, 2005) για την υγεία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και τη συνολική επιτυχία και ευτυχία στη ζωή ενός παιδιού.

Θα ανέμενε κανείς η κοινωνία και η πολιτεία να δίνουν απόλυτη προτεραιότητα στην παροχή ίσων ευκαιριών ανάπτυξης σε όλα τα παιδιά ώστε να αντισταθμιστούν οι ποικίλες ανισότητες καθώς και στις επενδύσεις που αφορούν τα παιδιά, ιδίως όταν γνωρίζουμε ότι η έγκαιρη ενίσχυση κατά την παιδική ηλικία αποβαίνει πολλαπλά ωφέλιμη όχι μόνο για τα ίδια τα παιδιά αλλά και για την κοινωνία συνολικά.

Στο πλαίσιο αυτό η Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα (στο εξής: ΠΕΦ), που αντιστοιχεί στο Επίπεδο 0 του International Standard Classification of Education της UNESCO (2011) και αναφέρεται στην εκπαίδευση των παιδιών πριν την είσοδό τους στη δημοτική εκπαίδευση, δε μπορεί παρά να είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και να αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα κάθε πολιτικής, κοινωνικής και εκπαιδευτικής συζήτησης, αφού μπορεί να όχι μόνο να συμβάλει καθοριστικά στη σχολική επιτυχία και στην πορεία ζωής κάθε παιδιού (UNESCO 2010/11) αλλά και να επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα για το σύνολο της κοινωνίας (OECD: Starting Strong, 2001, 2006, 2012).

2. Εισαγωγή

Λαμβάνοντας αφενός ως κοινά αποδεκτό ότι:

«η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ) αποτελεί την ουσιαστική βάση για την επιτυχία διά βίου μάθηση, την κοινωνική ένταξη, την προσωπική ανάπτυξη και τη μετέπειτα απασχολησιμότητα» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011), και αφετέρου ότι *«η ΠΕΦ δύναται να προσφέρει τα υψηλότερα ποσοστά απόδοσης κατά τον μαθησιακό κύκλο της ζωής του ατόμου, ειδικά για τις πλέον ευάλωτες ομάδες»* (Συμβούλιο ΕΕ, 2006), και, τέλος, συνυπολογίζοντας

«τις σαφείς ενδείξεις ότι η «επένδυση» στην πολύ μικρή ηλικία έχει ασύγκριτα οφέλη, όχι μόνο για τους αποδέκτες αυτής της επένδυσης, δηλαδή τα ίδια τα παιδιά, αλλά γενικότερα και για τις κοινωνίες στις οποίες ζουν και για τις γενιές που τους ακολουθούν» (ΟΜΕΡ, 2012)

συμμεριζόμαστε απόλυτα την σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ (2011) για την **«παροχή καθολικά διαθέσιμης υψηλής ποιότητας ΠΕΦ»**.

Όλοι οι παραπάνω λόγοι καθιστούν το ζήτημα της ποιότητας στην ΠΕΦ εξαιρετικά επίκαιρο. Ωστόσο θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη ότι δεν είναι όλα τα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης το ίδιο αποτελεσματικά. Μόνο αυτά που χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα έχουν μακροπρόθεσμα αποτελέσματα στην προσωπική, οικογενειακή και κοινωνική ανάπτυξη. Όπως εύστοχα σημειώνει η Ρενν (2009: 7) σε έκθεσή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *«η ΠΕΦ είναι καλή επένδυση μόνο όταν είναι υψηλής ποιότητας. Η φτωχή σε ποιότητα ΠΕΦ μπορεί να προκαλέσει περισσότερο κακό παρά καλό ιδίως για τα παιδιά που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες»*. Η άποψη αυτή φαίνεται να έγινε δεκτή από το Συμβούλιο της Ευρώπης (2010: 4) που έκρινε ότι *«η συμμετοχή σε ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, με ιδιαίτερα εξειδικευμένο προσωπικό και την κατάλληλη αναλογία παιδιών — προσωπικού, παράγει θετικά*

αποτελέσματα για όλα τα παιδιά και αποβαίνει πιο ευεργετική για τα πλέον μειονεκτούντα από αυτά». Βεβαίως, παραμένει ζητούμενο η υιοθέτηση της ως αρχή από τις χώρες-μέλη και η εφαρμογή της στην πράξη.

3. Υψηλής ποιότητας Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα

Ας ξεκινήσουμε από τον ορισμό και την εννοιολογική αποσαφήνιση εννοιών όπως «ποιότητα» και «υψηλή ποιότητα». Παρότι οι έννοιες αυτές δύσκολα ορίζονται με ακρίβεια εντούτοις η διεθνής βιβλιογραφία παρέχει πλήθος ερμηνειών, οπτικών και παραμέτρων. Κι ενώ γνωρίζουμε διάφορες (π.χ. National Association for the Education of Young Children, 2005· OECD, 2006· CoRE, 2011) για την παρούσα έκθεση προκρίναμε τις ακόλουθες, αφενός γιατί περιλαμβάνουν αρκετά κριτήρια που σχετίζονται με όσα ήδη ειπώθηκαν και αφετέρου λόγω της σαφήνειας και της μετρήσιμου των κριτηρίων τους:

α) UNICEF (2008). *The child care transition: A league table of early childhood education and care in economically advanced countries*. Report Card 8. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.

β) *Quality Targets in Services for Young Children*. ECNC: European Commission Network on Childcare and Other Measures to Reconcile the Employment and Family Responsibilities of Men and Women Proposals for a Ten Year Action Programme (1996)

Η πρώτη αναφορά (UNICEF, 2008) περιλαμβάνει 10 δείκτες: δύο αφορούν το πολιτικό πλαίσιο, δύο αφορούν την πρόσβαση σε προγράμματα ΠΕΦ, δύο σχετίζονται με το υποστηρικτικό περιβάλλον και τέσσερις σχετίζονται με την ποιότητα. (Παράρτημα Ι)

Η δεύτερη (European Commission Network on Childcare, 1996) είναι εξαιρετικά πιο λεπτομερής και περιλαμβάνει 40 στόχους, κατανεμημένους σε εννέα άξονες ως εξής:

- Πολιτικό πλαίσιο: 6 στόχοι
- Οικονομικοί στόχοι: 4
- Στόχοι για τα είδη των υπηρεσιών: 5
- Εκπαίδευση: 5
- Αναλογία προσωπικού – παιδιών: 4 στόχοι
- Απασχόληση και κατάρτιση του προσωπικού: 5 στόχοι
- Περιβάλλον και υγεία: 5 στόχοι
- Στόχοι για τους γονείς και την κοινότητα: 3
- Στόχοι επίδοσης: 4

(Σε μετάφραση στο Παράρτημα ΙΙ)

Εάν συνδυαστούν τα δύο αυτά κείμενα αναφοράς με όλες τις κατά καιρούς συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μετά τη Βαρκελώνη (2002) και ιδιαιτέρως με αυτές που συμπεριλαμβάνονται στα κείμενα: «Προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: Παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011) & «Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο» (Συμβούλιο ΕΕ, 2011) μπορεί εύκολα να σχηματιστεί μια εικόνα για το πώς μπορεί να οριστεί η ένα πλαίσιο που ακόμη κι αν δεν ορίζει τι είναι ποιότητα στην ΠΕΦ περιγράφει τις συνθήκες που μπορούν να την κάνουν εφικτή. Με βάση αυτό το πλαίσιο θα προσπαθήσουμε στη συνέχεια να συζητήσουμε για τη βελτίωση της ΠΕΦ στην Ελλάδα.

Η παρούσα επισκόπηση εστιάζει λοιπόν στους δείκτες πρόσβασης και ποιότητας στην ΠΕΦ στην Ελλάδα κι η βασική της επιδίωξη της είναι η πρόκληση συζήτησης με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για τον καθορισμό ενός κοινού σχεδίου/ σχεδιασμού για τη βελτίωση της ΠΕΦ στην Ελλάδα.

Πίνακας 1: Κριτήρια ποιότητας στην ΠΕΦ

	UNICEF 2008	ECNC & EU συστάσεις
	Πολιτικό πλαίσιο	
1	Γονική άδεια ενός έτους με αποδοχές στο 50 % του μισθού	
2	Εθνικό σχέδιο με προτεραιότητα για τις μη προνομιούχες κοινωνικές κατηγορίες	ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Investing in children: breaking the cycle of disadvantage 20 February 2013 (2013/112/EU) Μείωση των ανισοτήτων με την επένδυση στην ΠΕΦ Περαιτέρω ανάπτυξη της κοινωνικής ένταξης και τις δυνατότητες ανάπτυξης της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (ΠΕΦ), χρησιμοποιώντας τη ως κοινωνική επένδυση για την αντιμετώπιση της ανισότητας και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα μη προνομιούχα παιδιά μέσω της έγκαιρης παρέμβασης.
	Πρόσβαση	
3	Επιδοτούμενες υπηρεσίες φροντίδας για το 25 % των παιδιών κάτω των 3	Τουλάχιστον στο 33% των παιδιών κάτω των 3 ετών θα πρέπει να παρέχεται μια θέση σε παιδικό σταθμό
4	Επιδοτούμενες υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης για το 80 % των παιδιών από 4 ετών	Τουλάχιστον το 95% των παιδιών από τεσσάρων ετών έως την έναρξη της υποχρεωτικής (δημοτικής) εκπαίδευσης θα πρέπει να συμμετέχει στην προσχολική εκπαίδευση
	Ποιότητα	
5	Το 80 % του προσωπικού που εργάζεται στην ΠΕΦ θα πρέπει να έχει ειδική εκπαίδευση	Μεγιστοποίηση της επαγγελματικής κατάρτισης του προσωπικού που εργάζεται στην ΠΕΦ Αρχική κατάρτιση, συνεχής εκπαίδευση και συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη, αντίστοιχης των δασκάλων του δημοτικού
6	Το 50 % του προσωπικού που εργάζεται στην ΠΕΦ θα πρέπει να έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση	Το εξειδικευμένο προσωπικό θα πρέπει να αμείβεται με τον ίδιο μισθό με τους δασκάλους 20% του προσωπικού θα πρέπει να είναι άνδρες (κοίτα, Σημείωση 2)
7	Η αναλογία προσωπικού/παιδιών δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 1:15 «σε ένα ασφαλές, συνεκτικό, ευαίσθητο, ενθαρρυντικό και επιβραβευτικό περιβάλλον» (σελίδα 23)	1:4 για παιδιά κάτω των 12 μηνών 1: 6 για παιδιά ηλικίας 12-23 μηνών 1: 8 για παιδιά ηλικίας 24-35 μηνών 1: 15 για παιδιά ηλικίας 36-71 μηνών
8	1% του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) επενδύεται στην ΠΕΦ	Οι δημόσιες δαπάνες για τις υπηρεσίες για μικρά παιδιά δεν πρέπει να είναι μικρότερες από 1% του ΑΕΠ , προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι Τουλάχιστον 5% από το παραπάνω ποσό διατίθεται για την υποστήριξη και τις συμβουλευτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς ή ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης και τουλάχιστον 1% για την έρευνα και την παρακολούθηση.

		Θα πρέπει να υπάρχει ένα πρόγραμμα δαπανών για ανοικοδόμηση κτηρίων και ανακαινίσεις που συνδέονται με το περιβάλλον και τους στόχους υγιεινής. Όταν οι γονείς πληρώνουν για δημόσιες υπηρεσίες ΠΕΦ, τα έξοδα δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 15% του καθαρού μηνιαίου εισοδήματος των νοικοκυριών ή το ποσοστό να είναι ακόμη μικρότερο.
	Υποστηρικτικό περιβάλλον	
9	Το ποσοστό της παιδικής φτώχειας θα πρέπει να είναι κάτω του 10%	ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Investing in children: breaking the cycle of disadvantage 20 February 2013 (2013/112/EU) «Μειώστε την ανισότητα στις μικρές ηλικίες επενδύοντας στην ΠΕΦ»
10	Καθολική πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες υγείας	ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Investing in children: breaking the cycle of disadvantage 20 February 2013 (2013/112/EU) Αναπτύξτε την ανταπόκριση των συστημάτων υγείας στις ανάγκες των παιδιών από μη προνομιούχα περιβάλλοντα. Βελτιώστε την στήριξη της οικογένειας και την ποιότητα των πλαισίων παροχής φροντίδας.

4. Η κατάσταση της ΠΕΦ στην Ελλάδα

Ποια είναι όμως η κατάσταση της ΠΕΦ στην Ελλάδα κι πώς αυτή αντιμετωπίζεται από τη διεθνή κοινότητα;

Στις 25 Οκτωβρίου 2013, ο László Andor, Επίτροπος αρμόδιος για την Απασχόληση, τις Κοινωνικές Υποθέσεις και την Κοινωνική Ένταξη, απαντώντας στον Ευρωβουλευτή της ΝΔ- ΛΚ Γεώργιο Παπανικολάου διαπίστωνε ότι: «*Η Ελλάδα δεν έχει εκπληρώσει κανέναν από τους στόχους της Βαρκελώνης για τη φροντίδα των παιδιών*».

Λίγους μήνες αργότερα στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας διοργανώθηκε στην Αθήνα (Ιούνιος 2014) από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων Συνέδριο με θέμα «Προσχολική Εκπαίδευση και Μέριμνα: Περισσότερη Ποιότητα για όλους» (κοίτα: Σημείωση 1). Η κατάσταση της ΠΕΦ στην Ελλάδα δε συζητήθηκε σχεδόν καθόλου, επίσημα ή ανεπίσημα, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής τους συνεδρίου, παρόλο που θα περίμενε κανείς να βρίσκεται στο επίκεντρο. Παρόλα αυτά εμείς με κίνδυνο να χαρακτηριστούμε ως ουτοπικά αισιόδοξοι, θα εκφράσουμε τις ελπίδες και τις ευχές μας τα πορίσματα του Συνεδρίου, όπως αυτά αποτυπώνονται στο “Proposal for a Quality Framework on ECEC: Report of the ET2020 Thematic Working Group on ECEC under the auspices of the European Commission” (Ιούνιος 2014) που υιοθετήθηκε από τους συνέδρους, να αποτελέσουν τη βάση για μια ουσιαστική αναβάθμιση της ΠΕΦ στη χώρα μας.

Στην παρούσα έκθεση δε θα ασχοληθούμε με τους δείκτες που αφορούν το πολιτικό πλαίσιο και του υποστηρικτικό περιβάλλον αλλά θα επικεντρωθούμε στους δείκτες που αφορούν στην πρόσβαση και στην ποιότητα.

5. Δείκτες που αφορούν την πρόσβαση στην ΠΕΦ στην Ελλάδα

Δείκτης 3: Επιδοτούμενες υπηρεσίες φροντίδας για το 33 % των παιδιών κάτω των 3

Αναφορικά με τις επιδοτούμενες υπηρεσίες φροντίδας για το **33 % των παιδιών κάτω των 3**, η Ελλάδα φαίνεται να απέχει σημαντικά από το στόχο. Συγκεκριμένα: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει ότι:

«Όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν θεσπίσει επιδοτούμενες υπηρεσίες ΠΕΦ, αλλά σε μερικές χώρες (την Τσεχία, **την Ελλάδα**, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Λιχτενστάιν) υπάρχει πολύ περιορισμένη ή καμία πρόβλεψη για δημόσια χρηματοδότηση για τα παιδιά κάτω από την ηλικία από 3 ετών και το ποσοστό συμμετοχής σε επιδοτούμενα ρυθμίσεις είναι πολύ χαμηλό» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009: 12)

Ειδικότερα **στην Ελλάδα**, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία που αφορούν το 2011 **περίπου το 19% των παιδιών κάτω των τριών ετών** είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημο φορέα φροντίδας το 2011 (ΕΕ-28 μέσος όρος 30%) (Eurydice Report, 2014: 65).

Σε έκθεσή της (Απρίλιος 2014) η UNICEF διαπιστώνει: Στην Ελλάδα «...παρουσιάζονται συγκεκριμένα προβλήματα που σχετίζονται με τη λειτουργία (των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών), όπως η έλλειψη σε προσωπικό, η καταλληλότητα των δομών και του εξοπλισμού, η επιβολή τροφείων, η υπέρβαση της προβλεπόμενης αναλογίας βρεφονηπιοκόμων/ παιδαγωγών και παιδιών, κ.λπ. Το μεγαλύτερο, όμως, ευρύτερου χαρακτήρα, πρόβλημα που παρατηρείται, είναι ότι οι υφιστάμενες χαμηλού κόστους δομές (κυρίως δημοτικές) δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες όλων των παιδιών, με αποτέλεσμα πολλές οικογένειες να αναγκάζονται να στραφούν στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς, που σημαίνει επιπρόσθετη οικονομική επιβάρυνση, ή να μην εντάσσουν καθόλου τα παιδιά τους σε κάποια τέτοιου είδους υπηρεσία. Η παροχή δωρεάν υπηρεσιών βρεφονηπιακής φροντίδας μέσω των σχετικών δράσεων του Ε.Σ.Π.Α. τα τελευταία έτη, αν και κρίνεται κρίσιμης σημασίας, δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών ολόκληρου του πληθυσμού.» (UNICEF, 2014: 79)

Επιπλέον, η έκθεση αναφοράς της Unicef συνεχίζει «Όπως προκύπτει από στατιστικά στοιχεία, το ποσοστό παιδιών ηλικίας 3 ετών έως την έναρξη της υποχρεωτικής (δημοτικής) εκπαίδευσης που δεν λαμβάνουν επίσημη φροντίδα είναι σταθερά μεγαλύτερο στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις χώρες της ευρωζώνης και μάλιστα το έτος 2008 έφτασε στο 45% του πληθυσμού των παιδιών αυτών, ενώ στις χώρες τις ευρωζώνης κυμαίνεται σταθερά γύρω στο 10%. Ομοίως, το ποσοστό παιδιών ηλικίας 3 ετών έως την έναρξη της υποχρεωτικής (δημοτικής) εκπαίδευσης που λαμβάνουν επίσημη φροντίδα για πάνω από 30 ώρες, είναι σταθερά μικρότερο στην Ελλάδα σε σχέση με τις χώρες της Ευρωζώνης, στις οποίες λαμβάνουν αντίστοιχη φροντίδα τα μισά παιδιά» (UNICEF, 2014: 80, 81).

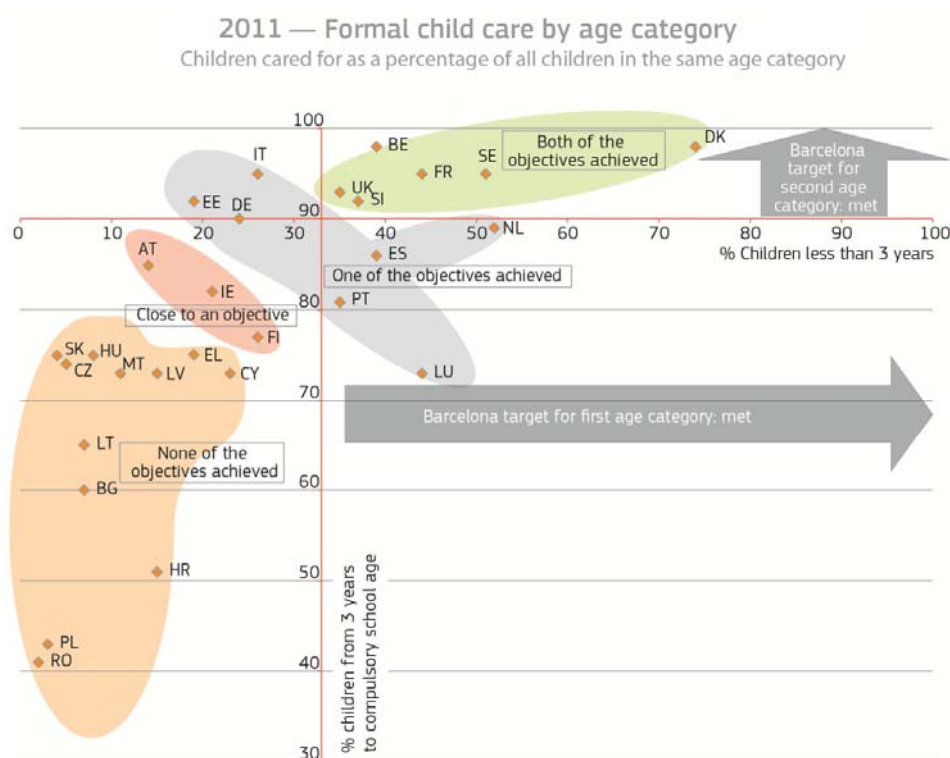
Δείκτης 4: Τουλάχιστον το 95% των παιδιών από τεσσάρων ετών έως την έναρξη της υποχρεωτικής (δημοτικής) εκπαίδευσης θα πρέπει να συμμετέχει στην προσχολική εκπαίδευση

Αναφορικά με το δείκτη αυτό η Επίτροπος Παιδείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανδρούλλα Βασιλείου, σε απάντησή της στον Ευρωβουλευτή Γιώργο Παπανικολάου (ΝΔ-ΑΚ) στις 7/6/2013 αναφέρει ότι «*Το ποσοστό στην Ελλάδα είναι 73,5% (στοιχεία του 2010)*» (Βασιλείου, 2013), ενώ το ποσοστό αυτό για το 2011 ανέρχεται στο 74,6% (Eurydice Report: 2014: 62) με μέσο όρο όμως για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 το 93 % (ό.π.: 61).

Σε άλλη πηγή (European Commission/EACEA/Eurydice (2013) τα σχετικά στοιχεία που δίνονται για την Ελλάδα (2011) είναι ελαφρώς διαφοροποιημένα και συγκεκριμένα αναφέρεται το 76% [με μέσο όρο στην Ευρώπη των 27 το 93,2%].

Με δεδομένο ότι η προσχολική εκπαίδευση είναι μόνο για ένα έτος υποχρεωτική [σχετικά σύγχρονη κατάκτηση και απόρροια πολλών αγώνων και διεκδικήσεων η θέσπιση της φοίτησης στο νηπιαγωγείο για τα παιδιά ηλικίας 5-6 ετών ως υποχρεωτική, (Ν.3518, άρθρο 73, ΦΕΚ 272 τ. Α', 21.12.2006)] από τα παραπάνω στοιχεία δε φαίνεται πόσα τετράχρονα παιδιά αποκλείονται λόγω κάλυψης των διαθέσιμων θέσεων από τα πεντάχρονα. Στην αναφορά του Eurydice Report (2014: 170) για τα τετράχρονα παιδιά το ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση είναι 54,3% [Ευρωπαϊκός ΜΟ για τα τετράχρονα παιδιά: 83% (OECD, 2012)] ενώ για τα πεντάχρονα η αντίστοιχη συμμετοχή σημειώνεται με το ποσοστό του φτάνει το 95.6%. Οι αριθμοί αυτοί δείχνουν ότι ένα αξιοσημείωτα μεγάλο ποσοστό παιδιών δε φοιτούν για δύο χρόνια στην προσχολική εκπαίδευση. Το ζήτημα διεκδίκησης και θέσπισης της υποχρεωτικής φοίτησης και για τα τετράχρονα παιδιά αναδεικνύεται ως ακόμη περισσότερο σημαντικό, εάν ληφθεί υπόψη ότι στο διαγωνισμό της PISA (OECD, 2012) τα παιδιά που είχαν φοιτήσει στην προσχολική εκπαίδευση είχαν καλύτερα αποτελέσματα από αυτά που δεν είχαν φοιτήσει και για το λόγο αυτό τόσο ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση προτείνουν τη καθολική πρόσβαση των παιδιών από τεσσάρων ετών στην προσχολική εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι ο ΟΑΣΑ (OECD, 2012: 74) προτείνει εκτός της μεγαλύτερης διάρκειας φοίτησης στην ΠΕΦ τη μείωση αναλογίας παιδιών- εκπαιδευτικών και τις υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις ανά παιδί ώστε να εξασφαλιστούν οι καλύτερες δυνατές συνθήκες ποιότητας της παρεχόμενης ΠΕΦ.

Γράφημα 1. Η Ελλάδα ανάμεσα στις χώρες που δεν έχουν πετύχει κανέναν από τους Ευρωπαϊκούς στόχους αναφορικά με την πρόσβαση στην ΠΕΦ

Sources: Eurostat — EU-SILC 2010.
Notes: 'Close to an objective' refers to countries that had around 25% of coverage for children under 3 (Finland) or around 80% coverage of children aged 3 to the mandatory school age (Austria, Ireland).

Δείκτης 7α: Αναλογία εκπαιδευτικού/παιδιών 1:15 (για τα νηπιαγωγεία)

Ένας από τους παράγοντες που το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνδέει με την υψηλή ποιότητα της ΠΕΦ είναι η αναλογία παιδιών και προσωπικού: Συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται ότι «η συμμετοχή σε υψηλής ποιότητας ΠΕΦ, με ιδιαίτερα εξειδικευμένο προσωπικό και επαρκή αναλογία παιδιών-προσωπικού, παράγει θετικά αποτελέσματα για όλα τα παιδιά και έχει υψηλότερα οφέλη για τα πλέον μειονεκτούντα». (Συμβούλιο της ΕΕ, 2010: 5)

Επιπροσθέτως, ο Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη διαπιστώνει ότι «η έρευνα δείχνει ότι η αναλογία 15:1 στα νηπιαγωγεία είναι ένα ανώτατο όριο για τα παιδιά κάτω των πέντε ετών ... και ότι για περισσότερη εξατομικευμένη προσοχή, οι χαμηλότερες αναλογίες είναι πιο κατάλληλες» (OECD, 2004:59).

Η αναλογία αυτή υιοθετείται και προτείνεται ως η μέγιστη δυνατή και από άλλους διεθνείς οργανισμούς όπως: Education International (2010), ο National Association for the Education of Young Children (NAEYC: 2005), ενώ συγχρόνως αποτελεί στόχο διεκδίκησης για τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος (745/15-2-2012).

Αντιστοίχως, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO, 2013:40) φαίνεται να είναι ακόμη πιο διεκδικητική αναφορικά με το δείκτη αυτό προτείνοντας την αναλογία νηπιαγωγού/παιδιών 1:10 και ως μέγιστο αριθμό μαθητών ανά τμήμα νηπιαγωγείου το 20, με δύο νηπιαγωγούς.

Για άλλη μια φορά όμως σε αντίθεση με τα παραπάνω διαπιστώνει κανείς ότι στην Ελλάδα η κατάσταση προσδιορίζεται διαφορετικά:

α) «Ο αριθμός των νηπίων ανά Νηπιαγωγό ορίζεται στα 25 νήπια» (ΚΥΑ, 2006)

β) «Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ο αριθμός των μαθητών στα δημοτικά σχολεία και των νηπίων στα νηπιαγωγεία δύναται με απόφαση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης να υπερβαίνει κατά 10% την αναλογία μαθητών ανά δάσκαλο και νηπίων ανά νηπιαγωγό, όπως αυτή ορίζεται στις ως άνω ΚΥΑ» (ΚΥΑ, 2013)

Λαμβάνοντας υπόψη σχετικές έρευνες που σημειώνουν ότι η αναλογία εκπαιδευτικού/παιδιών σχετίζεται τόσο με τα μαθησιακά αποτελέσματα (OECD: Starting Strong III, 2012: 18), εφόσον επιτρέπει την εξατομικευμένη προσοχή και τη συχνότερη αλληλεπίδραση (NAEYC, 2005), όσο και με την ασφάλεια, αφού ο εκπαιδευτικός πρέπει να μεριμνά για ένα μικρότερο αριθμό παιδιών, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι σχετικές πρόνοιες που ισχύουν στην Ελλάδα θα πρέπει να τύχουν άμεσης αναθεώρησης.

Δείκτης 7β: Ασφαλές, ενθαρρυντικό, πλούσιο σε ερεθίσματα και δυνατότητες για παιχνίδι και εξερεύνηση περιβάλλον

Στο ερώτημα εκπαιδευτικών, γονέων, επιστημόνων, κ.α. αναφορικά με το ποιο περιβάλλον μπορεί να θεωρηθεί «ασφαλές, ενθαρρυντικό και πλούσιο» η απάντηση που θα μπορούσε να δοθεί μπορεί να αναζητηθεί στους Στόχους 30-32 που περιλαμβάνονται στο European Commission Network on Childcare (1996:33).

Συγκεκριμένα, συστήνονται τα παρακάτω:

«-εσωτερικός χώρος τουλάχιστον 6 τ.μ. για κάθε παιδί κάτω των τριών ετών και τουλάχιστον 4 τ.μ. για κάθε παιδί 3-6 ετών (εξαιρουμένης της αποθήκης και των διαδρόμων)

- άμεση πρόσβαση σε εξωτερικό χώρο τουλάχιστον 6 τ.μ. ανά παιδί
- ένα επιπλέον 5% του εσωτερικού χώρου για χρήση από ενήλικες.»

Φυσικά, όπως κι με προηγούμενους δείκτες, στην Ελλάδα η πρόβλεψη είναι 2 τ.μ. εσωτερικού χώρου ανά παιδί (Προεδρικό Διάταγμα 71/ 1988 & Υπουργική Απόφαση 8185/2474/1991 – Εφημερίδα της Κυβέρνησης 360,τ.Α’).

Αναφορικά με το ζήτημα αυτό η Ελληνική Επιτροπή της Παγκόσμιας Οργάνωσης Προσχολικής Αγωγής (ΟΜΕΡ) διαπίστωνε σε ψήφισμά της το 2008: «Οι σημαντικές ελλείψεις στους χώρους των νηπιαγωγείων εκτός από τα προβλήματα ασφάλειας και υγείας, δυσχεραίνουν, αν δεν αναστέλλουν, το παιδαγωγικό έργο που καλούνται να επιτελέσουν οι νηπιαγωγοί, και υποβαθμίζουν τη συνεισφορά και το ρόλο της προσχολικής αγωγής.»

Επιπλέον, ο Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Παιδιού σημειώνει:

«Αρκετά σχολεία στην ελληνική επικράτεια εξακολουθούν να στεγάζονται σε παλαιά κτίρια, σε προκατασκευασμένες αίθουσες («κοντέινερ») ή να διαθέτουν ανεπαρκείς προαύλιους χώρους, με αρνητικές συνέπειες στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την ασφάλεια των μαθητών.

Κατά το τελευταίο διάστημα διαπιστώνονται επίσης λειτουργικά προβλήματα λόγω ελλιπούς χρηματοδότησης ή καθυστερήσεων, γεγονός που οδηγεί κατά περιόδους σε σοβαρές ελλείψεις στη συντήρηση, θέρμανση και στην προμήθεια αναγκαίων αναλώσιμων ειδών.» (Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2012: 16)

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι φαίνεται να υπάρχει μεγάλη απόκλιση ανάμεσα σε όσα προβλέπονται και προτείνονται αναφορικά με αυτόν το δείκτη και τις υπάρχουσες δομές των ελληνικών σχολείων. Η κτηριακή υποδομή των σύγχρονων νηπιαγωγείων δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική (ενδ. Βρύνας, 2010). Οι προβλέψεις του ΟΣΚ (2008) δεν εφαρμόζονται στην πράξη, παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις και η γενικότερη εικόνα πολλών νηπιαγωγείων δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί θλιβερή και επικίνδυνη για την ασφάλεια των παιδιών.

Δείκτης 8: 1% του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) επενδύεται στην ΠΕΦ

Σε σχετική ερώτηση (E-004685-13) στις 26 Απριλίου 2013 για το «συγκριτικό επίπεδο δημόσιων δαπανών για την προσχολική εκπαίδευση μεταξύ των κρατών μελών» ο Γιώργος Παπανικολάου, Ευρωβουλευτής ΝΔ – ΑΚ, έλαβε από την Επίτροπο Παιδείας της ΕΕ, κα Ανδρούλλα Βασιλείου, την εξής απάντηση: «Τα στοιχεία για την Ελλάδα δεν έχουν επικαιροποιηθεί τα τελευταία χρόνια».

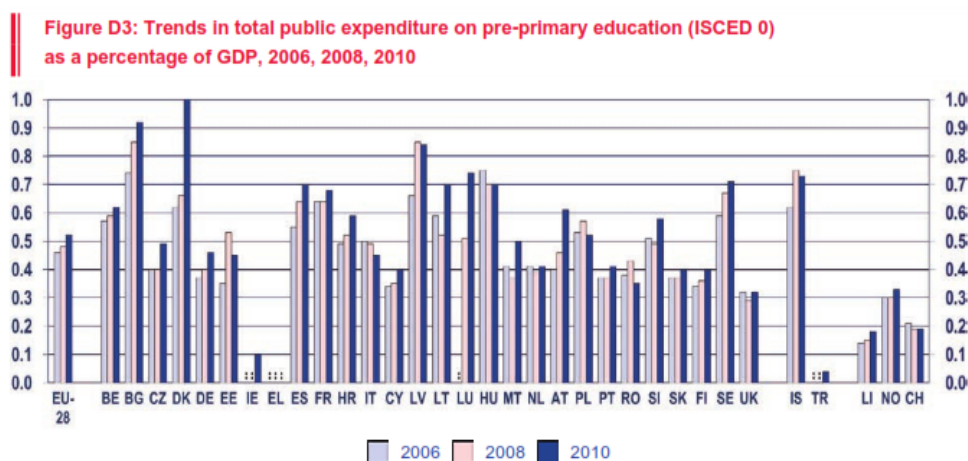
Πράγματι στην παραπομπή της Επιτροπής (<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do;jsessionid=9ea7d07e30d89eb2fd185bb4c478847d830f3057473.e340aN8Pc3mMc40Lc3aMaNyTbx0Pe0>) διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα δεν αποστέλλει τα σχετικά στοιχεία από το 2004, όπου η Ελλάδα εμφανίζεται να αποκλίνει σημαντικά από όλες τις άλλες ομάδες κρατών και μάλιστα να εμφανίζει μείωση μεταξύ των ετών 2002 και 2004 σε αντίθεση με οποιαδήποτε άλλη ομάδα.

Γράφημα 3. Eurostat: Δημόσιες επενδύσεις στην προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0)

GEO/TIME	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
European Union (28 countries)	0.50	0.49	0.49	0.49	:	:	:	:	0.56	0.57
European Union (27 countries)	0.50	0.49	0.49	0.49	0.50	0.50	0.51	0.55	0.56	0.57
European Union (25 countries)	:	:	:	:	0.50	0.49	0.50	0.54	0.55	0.56
Euro area (18 countries)	0.49	0.49	0.49	0.49	:	:	:	:	0.57	0.56
Euro area (17 countries)	0.49	0.49	0.49	0.49	:	:	:	:	0.57	0.56
Euro area (15 countries)	0.49	0.49	0.49	0.49	0.50	0.50	0.52	0.56	0.57	0.56
Euro area (13 countries)	0.49	0.49	0.49	0.49	0.50	0.50	0.52	0.56	0.57	0.56
Greece	0.17	0.11	0.11	:	:	:	:	:	:	:

Στην πλέον πρόσφατη επισκόπηση (Eurydice Report, 2014:80), η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα για την οποία δεν αναγράφονται τα σχετικά στοιχεία.

Γράφημα 4. Ευρυδική 2014

	EU-28	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU
2010	0.52	0.62	0.92	0.49	1.01	0.46	0.45	0.10	:	0.70	0.68	0.59	0.45	0.40	0.84	0.70	0.74
2008	0.48	0.59	0.85	0.40	0.66	0.40	0.53	:	:	0.64	0.64	0.52	0.49	0.35	0.85	0.52	0.51
2006	0.46	0.57	0.74	0.40	0.62	0.37	0.35	:	:	0.55	0.64	0.49	0.50	0.34	0.66	0.59	:
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	IS	TR	LI	NO	CH
2010	0.70	0.50	0.41	0.61	0.52	0.41	0.35	0.58	0.40	0.40	0.71	0.32	0.73	0.04	0.18	0.33	0.19
2008	0.70	0.37	0.39	0.46	0.57	0.37	0.43	0.49	0.37	0.36	0.67	0.29	0.75	:	0.15	0.30	0.19
2006	0.75	0.41	0.41	0.40	0.53	0.37	0.38	0.51	0.37	0.34	0.59	0.32	0.62	:	0.14	0.30	0.21

Source: Eurostat, UOE and National Accounts, February 2014.

Επιπροσθέτως, το Τμήμα Παιδείας του κόμματος της τότε (2012) αξιωματικής αντιπολίτευσης έρχεται να επαληθεύσει τους λόγους μη επικαιροποίησης των στοιχείων από μέρους της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας, υποστηρίζοντας με ανακοίνωσή του στις 12.11.2012 πως στον προϋπολογισμό του 2013 οι συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ανήλθαν στο 2.51% και **για την ΠΕΦ είναι λιγότερες από το 0.1% του ΑΕΠ**. Αν αυτό είναι αληθές, διαπιστώνει κανείς ότι η Ελλάδα παρουσιάζει τις μικρότερες δαπάνες για την ΠΕΦ από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γεννάται εύλογα το ερώτημα:

Γιατί, σε αντίθεση με άλλες συστάσεις Ευρωπαϊκών ή Διεθνών Οργανισμών, οι συστάσεις για την ποιοτική ΠΕΦ δε γίνονται σεβαστές, και μάλιστα κατά προτεραιότητα, από την ελληνική κυβέρνηση, αφού έχει αποδειχτεί πως **«τα οφέλη μιας υψηλής ποιότητας ΠΕΦ είναι ευρείας κλίμακας: κοινωνικά, οικονομικά, και εκπαιδευτικά.»** [COM(2011) 66: 17.2.2011];

7. Συζήτηση

Πιστεύουμε ότι στα νηπιαγωγεία καθρεφτίζεται με τη μεγαλύτερη δυνατή ενάργεια ο πολιτισμός, η ποιότητα των κατακτήσεών της και το όραμα μιας κοινωνίας για το μέλλον της, που δεν είναι άλλο παρά οι μικροί πολίτες της. Αρνούμαστε να δεχτούμε ότι η κατάσταση των νηπιαγωγείων έτσι όπως είναι σήμερα στην Ελλάδα εκφράζει τους πόθους, τα οράματα και τις επιθυμίες των πολιτών της. Απεναντίας πιστεύουμε ότι είναι «μία από τις βασικότερες δομικές αιτίες της κρίσης που βιώνουμε σήμερα» (Αρβανιτόπουλος, πρώην Υπουργός Παιδείας, 8/5/2014) και για το λόγο αυτό, εάν δοθεί η προτεραιότητα που δικαιούται, θα συμβάλει στην έξοδο από την κρίση, εξασφαλίζοντας κοινωνική συνοχή, αειφόρα και δίκαιη κοινωνική ανάπτυξη και θα εξασφαλίσει το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα για ΟΛΑ τα παιδιά που ζουν στη χώρα μας.

Ευελπιστούμε ότι στη δική μας φωνή και προσπάθεια θα προστεθούν πολλές άλλες ακόμη, που θα κάνουν το αυτονόητο, για τις Ευρωπαϊκές χώρες τουλάχιστον, πραγματικότητα.

Για τα παιδιά μας, για τους αυριανούς πολίτες, για το μέλλον μας.

«Το πραγματικό μέτρο της θέσης μιας χώρας είναι το πόσο καλά φροντίζει για τα παιδιά της: για την υγεία και την ασφάλειά τους, την υλική ασφάλεια τους, την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση τους και την αίσθηση τους ότι αγαπιούνται και εκτιμώνται από τις οικογένειες και τις κοινωνίες που ζουν» (UNICEF, 2007:1).

Ποιος μπορεί να διαφωνήσει ότι «το μέλλον ανήκει σε εκείνες τις χώρες που επενδύουν με σύνεση στα παιδιά τους, ενώ η αποτυχία να το πράξουν υπονομεύει την κοινωνική και οικονομική πρόοδο; **Η ανάπτυξη των παιδιών αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για κάθε ανάπτυξη**» (USA Government Action Plan on Children in Adversity (2012:1).

8. Περιορισμοί

Η παρούσα επισκόπηση εστίασε στην πρόσβαση και στην ποιότητα στην ΠΕΦ στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα στα νηπιαγωγεία. Δυστυχώς δεν κατέστη εφικτό να βρεθούν αναλυτικά στοιχεία που αφορούν τους βρεφονηπιακούς σταθμούς. Επίσης, δεν περιλαμβάνονται στοιχεία που αφορούν την ενίσχυση της οικογένειας (π.χ. γονεϊκή άδεια), την υγεία των παιδιών, τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού (το ποσοστό των οποίων είναι 33,2 % (Eurydice Report, 2014: 17) σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ), την υπογεννητικότητα (όπου επίσης η Ελλάδα εμφανίζεται στην ομάδα των χωρών που πλήττεται ιδιαίτερα (Eurydice Report, 2014: 23), τα

ποσοστά ανεργίας των νέων και τη μετανάστευση. Οι δείκτες αυτοί, συμπληρωματικά με όσους αναφέρθηκαν, θα πρέπει να εγείρουν τον προβληματισμό μας και να μας κινητοποιήσουν, ώστε να διεκδικήσουμε για τα παιδιά μας το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα στη ζωή τους.

9. Προτάσεις

Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν και οι αλλαγές που πρέπει να σημειωθούν σε μεγάλο βαθμό θα μπορούσαν αν χαρακτηριστούν ρηξικέλευθα αλλά όχι ουτοπικά, προκειμένου να επιτευχθεί το ζητούμενο που δεν είναι άλλο παρά η βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας της ΠΕΦ στους κόλπους της ελληνικής κοινωνίας.

Αρχής γενομένης, η Ελληνική Κυβέρνηση και οι αρμόδιες υπηρεσίες θα πρέπει να κινητοποιηθούν δημοσιοποιώντας τα σχετικά στοιχεία με την ΠΕΦ στην Ελλάδα.

Επιπλέον, η Ελληνική Κυβέρνηση θα πρέπει, λαμβάνοντας υπόψη της τα απογοητευτικά ως ώρας δεδομένα, να ηγηθεί ενός ουσιαστικού διαλόγου για τη διαμόρφωση ενός ρεαλιστικού στρατηγικού σχεδίου για την Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις κοινωνικές ανάγκες και να εναρμονιστεί με τις συστάσεις των Διεθνών Οργανισμών και τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στην ΕΕ. Στο διάλογο αυτό η παρουσία και η ενεργητική συμμετοχή εκπροσώπων του ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας, οργανώσεων των εκπαιδευτικών και των γονέων καθώς και εκπροσώπων από διεθνείς επιστημονικούς οργανισμούς θεωρείται επιτακτική καθώς η αξιοποίηση των κοινωνικο-πολιτισμικών χαρακτηριστικών τους με τις όποιες συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ τους μπορούν να συνεισφέρουν τα μέγιστα στο σχεδιασμό και την οργάνωση, όχι μόνο μακρόπνοων αλλά ρεαλιστικών και άμεσα εφαρμόσιμων, στρατηγικών δράσεων για τη βελτίωση της ΠΕΦ στη χώρα μας.

Στο σχέδιο αυτό θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη η ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού (κοινωνικο-πολιτισμική, οικονομική, μορφωτική, κλπ) και η συνύπαρξή τους στο μικροεπίπεδο των σχολικών τάξεων έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνονται κατά προτεραιότητα πρόνοιες για τα παιδιά που προέρχονται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να φέρουν στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου τη σημασία της ΠΕΦ στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού (όπως διατείνονται όλα τα ευρωπαϊκά αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής εκπαίδευσης), την κοινωνική δικαιοσύνη και την αειφόρα ανάπτυξη.

Ειδικότερα, ιδωμένη στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής συγκυρίας, η επένδυση στην ΠΕΦ θα πρέπει να αναδειχθεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη ως ένα γεγονός που δεν είναι μόνο κοινωνικά δίκαιη, αλλά έχει πολλαπλά βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα οφέλη (ενδ. Naudeau, Kataoka, Valerio, Neuman & Elder, 2011) που την καθιστούν μια από τις σοφότερες και πιο αποδοτικές με οικονομικά κριτήρια επενδύσεις (ενδ. Calman & Tarr-Whelan, 2005). Άκρως εναρμονισμένη με την παραπάνω θέση η ρήση του βραβευμένου με Nobel Οικονομία (2000) James Heckman: **«Η έγκαιρη επένδυση στην πρώτη παιδική ηλικία μας επιτρέπει να διαμορφώσουμε το μέλλον. Η επένδυση αργότερα μας αναγκάζει απλώς να διορθώσουμε τις χαμένες ευκαιρίες του παρελθόντος»** (Heckman, 2011).

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Andor, L. (2013). Επίτροπος αρμόδιος για την Απασχόληση, τις Κοινωνικές Υποθέσεις και την Κοινωνική Ένταξη. Απάντηση στην ερώτηση του βουλευτή της ΝΔ- ΛΚ Γεώργιο Παπανικολάου 25 October 2013 - E-009977/2013. Αντλήθηκε από: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013009977&language=EL#ref2>

Βασιλείου, Α. (2013). Απάντηση στο βουλευτή Γιώργο Παπανικολάου (ΝΔ-ΛΚ) 7 June 2013 (E-004685/2013) Subject: Investments in ECEC. Αντλήθηκε από: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-004685&language=EL>

Βρύνας, Ν. (2010). Διερεύνηση παραγόντων κινδύνου για πρόκληση ατυχημάτων σε σχολικό περιβάλλον. Μεταπτυχιακή εργασία: Τμήμα Ιατρικής, Παν. Κρήτης.

Calman, L. & Tarr-Whelan, L. (2005). *Early Childhood Education for All: A Wise Investment*. New York, NY: Legal Momentum.

CoRe: Competence Requirements in Early Childhood Education and Care. (2011). London: University of East London & University of Ghent.

Education International (2010). *Early Childhood Education: A Global Scenario*. Brussels: Education International.

Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2012). ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΟΗΕ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (Ιούλιος 2003 - Δεκέμβριος 2011). Αντλήθηκε από: <http://www.synigoros.gr/resources/docs/ek8esh-pros-thn-epitroph-dikaiwmatwn-toy-paidioy-toy-oh.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2009). Tackling Social and Cultural Inequalities through Early Childhood Education and Care in Europe. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. P9 Eurydice. Αντλήθηκε από: <http://eacea.ec.europa.eu/about/eurydice/documents/098EN.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). Προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: Παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο” [COM (2011) 66] Αντλήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0066:FIN:EL:PDF>

European Commission/EACEA/Eurydice (2013). Education and Training in Europe 2020: Responses from the EU Member States. Eurydice Report. Brussels: Eurydice.

Eurydice Report (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

General Comment No. 7 (2005). UN Committee on the Rights of the Child on implementing child rights in early childhood. Geneva: UN.

Heckman, J. (2011). The Economics of Inequality: The Value of Early Childhood Education. *American Educator*, Spring 2011, 31-47.

- ILO (2013). *Policy guidelines on the promotion of decent work for early childhood education personnel*. Geneva: ILO.
- KYA (2006). Φ.3/898/97657/Γ1: Αριθμός νηπίων ανά Τμήμα στα Νηπιαγωγεία. ΦΕΚ 1507, τ.Β/ 13-10-2006, σελ. 20147-8
- KYA (2013) Τροποποίηση-συμπλήρωση των με αριθμ. πρωτ. Φ.3/897/97652/Γ1/25-9-2006 και Φ.3/898/97657/Γ1/25-9-2006 (ΦΕΚ 1507, τ. Β΄/13-10-2006) Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων (Αθήνα, 16 -09-2013)
- National Association for the Education of Young Children (NAEYC) (2005). *Early Childhood Program Standards and Accreditation Criteria: The Mark of Quality in Early Childhood Education*. Washington, DC: NAEYC.
- Naudeau, S., Kataoka, N., Valerio, A., Neuman, M. J. & Elder, L. K. (2011). *Investing in young children: An early childhood development guide for policy dialogue and project preparation*. Washington, DC: The World Bank.
- OECD (2001). *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- Organization of Economic Co-operation and Development. (2004). *Canada: Country Note*. Paris: Directorate for Education, OECD. Αντλήθηκε από: <http://www.oecd.org/canada/33850725.pdf>
- OECD (2006). *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD (2012). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. Paris: OECD.
- OECD (2012). "Access to early childhood education". Στο *Education at a Glance 2012: Highlights*. OECD Publishing.
- OMEP (2012). *Open Appeal to Local, National, Regional and Global Leaders. Secure the World's Future: Prioritize Early Childhood Development, Education, and Care*.
- ΟΣΚ (2008). *Οδηγός Μελετών για τα διδακτήρια όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΟΣΚ.
- Penn, H. (2009). *EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE: Key lessons from research for policy makers*. An independent report submitted to the European Commission by the NESSE networks of experts. European Commission. Αντλήθηκε από: <http://www.nesse.fr/nesse/activities/reports>
- Proposal for a Quality Framework on ECEC: Report of the ET2020 Thematic Working Group on ECEC under the auspices of the European Commission (2014). Brussels: Eurydice.
- Συμβούλιο ΕΕ (2006). Συμπεράσματα του Συμβουλίου και των Αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών, συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου, σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση και κατάρτιση ((2006/C 298/03). Αντλήθηκε από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C .2006.298.01.0003.01.ELL>
- Συμβούλιο ΕΕ (2011). Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο (2011/C 175/03). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 15.6.2011: C 175/8.

Συμβούλιο της Ευρώπης (2010). Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2010 σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C135/ 26.5.2010

UNESCO (2011). ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Educational Programmes and related qualifications. Paris: OECD Pub.

UNICEF (2007). Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. Innocenti Report Card 7, 2007. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence.

UNICEF (2014). Η Κατάσταση των Παιδιών στην Ελλάδα 2014 - Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα παιδιά. Αθήνα: UNICEF. Αντλήθηκε από: <http://www.unicef.gr/uploads/filemanager/PDF/2014/children-in-greece-2014.pdf>

United States Government Action Plan on Children in Adversity. A Framework for International Assistance: 2012–2017. December 2012. Αντλήθηκε από: www.childreninadversity.gov/docs/default-source/default-document-library/apca.pdf?sfvrsn=2

Σημείωση 1:

Ο αγγλικός όρος “Early Childhood Education and Care – ECEC” μεταφράζεται στα ελληνικά ως «Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα – ΠΕΦ» κι όχι ως «Προσχολική Εκπαίδευση και Μέριμνα» που αναγράφεται στο πρόγραμμα του Συνεδρίου (http://dipe-dytik.att.sch.gr/john/ECEC_programma.pdf). Τεκμηρίωση: α) Ευρωπαϊκή Επιτροπή [Βρυξέλλες, 17.2.2011: COM(2011) 66] Προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: Παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο, β) Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (15.6.2011, σελίδες C 175/8-10). Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα: παροχή σε όλα τα παιδιά μας του καλύτερου δυνατού ξεκινήματος για τον κόσμο του αύριο(2011/C 175/03), γ) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Μάιος 2013). ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Β: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑ - ΜΕΛΕΤΗ: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. IP/B/CULT/FWC/2010-001/LOT2/C1/SC3: PE 495.867. Επίσης ο όρος Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα χρησιμοποιείται σε όλες τις επερωτήσεις που μπορεί κανείς εύκολα να δει στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου: <http://www.europarl.europa.eu>

Σημείωση 2:

Η αύξηση των εργαζομένων ανδρών στην ΠΕΦ αναφέρεται ρητά και στις συστάσεις της Επιτροπής των Μονίμων Αντιπροσώπων προς το Συμβούλιο της Ευρώπης (Βρυξέλλες, 6 Μαΐου 2011, 9424/11: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST%209424%202011%20INIT>)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

UNICEF (2008). The child care transition: A league table of early childhood education and care in economically advanced countries. Report Card 8. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre. (http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc8_eng.pdf)

Μετάφραση στα ελληνικά: Νεκτάριος Στελλάκης: Περιφερειακός Αντιπρόεδρος Ευρώπης της Παγκόσμιας Οργάνωσης Προσχολικής Αγωγής (OMEP)

	Πολιτικό πλαίσιο
1	Γονική άδεια ενός έτους με αποδοχές στο 50 % του μισθού
2	Εθνικό σχέδιο με προτεραιότητα για τις μη προνομιούχες κοινωνικές κατηγορίες
Πρόσβαση	
3	Επιδοτούμενες υπηρεσίες φροντίδας για το 25 % των παιδιών κάτω των 3
4	Επιδοτούμενες υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης για το 80 % των παιδιών από 4 ετών
Ποιότητα	
5	Το 80 % του προσωπικού που εργάζεται στην ΠΕΦ θα πρέπει να έχει ειδική εκπαίδευση
6	Το 50 % του προσωπικού που εργάζεται στην ΠΕΦ θα πρέπει να έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση
7	Η αναλογία προσωπικού/παιδιών δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 1:15 «σε ένα ασφαλές, συνεκτικό, ευαίσθητο, ενθαρρυντικό και επιβραβευτικό περιβάλλον» (σελίδα 23)
8	1% του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν) επενδύεται στην ΠΕΦ
Υποστηρικτικό περιβάλλον	
9	Το ποσοστό της παιδικής φτώχειας θα πρέπει να είναι κάτω του 10%
10	Καθολική πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες υγείας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Στόχοι για την ποιότητα των υπηρεσιών που απευθύνονται σε μικρά παιδιά (έως 5 ετών)

Μετάφραση στα ελληνικά: Νεκτάριος Στελλάκης: Περιφερειακός Αντιπρόεδρος Ευρώπης της Παγκόσμιας Οργάνωσης Προσχολικής Αγωγής (OMEP)

Οι στόχοι αυτοί έχουν αναπτυχθεί από το European Commission Network on Childcare and Other Measures to Reconcile the Employment and Family Responsibilities of Men and Women: Proposals for a Ten Year Action Programme (1996), το οποίο μπορεί να αναζητηθεί στην ιστοσελίδα: http://www.eurochild.org/fileadmin/user_upload/files/thematic_priorities/Yearly_years/EC_Childcare_Network_Quality_Targets_in_Services_for_Young_Children_1996.pdf

Επίσης, συμπεριλαμβάνονται στο “Early Childhood Education and Care Services in the European Union Countries: Proceedings of the ChildONEurope Seminar and integrated review. (2010). Istituto degli Innocenti di Firenze. (σελίδες 81-84)], που μπορεί να αναζητηθεί στην ιστοσελίδα: http://www.childoneurope.org/issues/publications/ECEC_Report_rev.pdf

Πολιτικό πλαίσιο

ΣΤΟΧΟΣ 1: Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αξιοποιούν τη γνώμη των ειδικών και την κοινή γνώμη ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν μια δημόσια και συνεκτική θέση για τις υπηρεσίες φροντίδας και εκπαίδευσης των μικρών παιδιών 0-6 ετών, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, σε εθνικό και σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να καθορίζει τις αρχές, να προσδιορίζει τους στόχους και να καθορίζει τις προτεραιότητες, καθώς και να εξηγεί πώς οι πρωτοβουλίες αυτές θα συντονίζονται μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών.

ΣΤΟΧΟΣ 2: Σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να οριστεί μια υπηρεσία που θα αναλάβει την ευθύνη για την εφαρμογή της πολιτικής, είτε απευθείας είτε μέσω ενός οργανισμού· σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, θα πρέπει να υπάρχει μια παρόμοια υπηρεσία, είτε οι υπηρεσίες προσφέρονται απευθείας από την περιφερειακή / τοπική αρχή είτε ανατίθενται σε άλλους παρόχους.

ΣΤΟΧΟΣ 3: Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να καταρτίσουν ένα πρόγραμμα για την εφαρμογή της πολιτικής που θα περιγράφει τις στρατηγικές για την εφαρμογή της, θα θέτει τους στόχους και θα καθορίζει τους πόρους. Σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, η υπηρεσία ή ο αρμόδιος οργανισμός θα πρέπει κατά παρόμοιο τρόπο να καταρτίσει πρόγραμμα για την εφαρμογή της πολιτικής και την ανάπτυξη της πρακτικής.

ΣΤΟΧΟΣ 4: Πρέπει να δημιουργηθεί το νομοθετικό πλαίσιο για να εξασφαλιστεί ότι οι στόχοι θα επιτευχθούν πλήρως εντός καθορισμένων χρονικών ορίων και ότι θα επανεξετάζονται τακτικά. Το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να περιγράφει τις αρμοδιότητες των περιφερειακών ή/και τοπικών οργάνων στην εκπλήρωση των στόχων.

ΣΤΟΧΟΣ 5: Η κυβερνητική υπηρεσία ή οργανισμός που είναι υπεύθυνος σε εθνικό επίπεδο, θα πρέπει να δημιουργήσει μια υποδομή, με παράλληλες δομές σε τοπικό επίπεδο, για το σχεδιασμό, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, την υποστήριξη, την κατάρτιση, την έρευνα και την ανάπτυξη των υπηρεσιών.

ΣΤΟΧΟΣ 6: Το σύστημα σχεδιασμού και παρακολούθησης πρέπει να περιλαμβάνει μετρήσεις που αφορούν την προσφορά, τη ζήτηση και χρειάζεται να καλύπτει όλες τις υπηρεσίες για μικρά παιδιά, σε εθνικό, περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

Οικονομικοί στόχοι

ΣΤΟΧΟΣ 7: Οι Δημόσιες δαπάνες που αφορούν τις υπηρεσίες για μικρά παιδιά (στην περίπτωση αυτή ορίζονται ως παιδιά ηλικίας 5 ετών και κάτω) δεν πρέπει να είναι μικρότερη από 1% του ΑΕΠ, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που καθορίζονται για τις υπηρεσίες, τόσο για τα παιδιά κάτω των τριών ετών όσο και αυτά άνω των τριών.

ΣΤΟΧΟΣ 8: Ένα μέρος αυτού του προϋπολογισμού θα πρέπει να διατίθεται για την ανάπτυξη της υποδομής των παρεχομένων υπηρεσιών. Θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον 5% δαπάνες για τις υπηρεσίες υποστήριξης και συμβουλευτικής, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς ή ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης και τουλάχιστον 1% για την έρευνα και την παρακολούθηση.

ΣΤΟΧΟΣ 9: Θα πρέπει να υπάρχει ένα πρόγραμμα δαπανών για ανοικοδόμηση και ανακαινίσεις που συνδέονται με τους στόχους που αφορούν το περιβάλλον και την υγεία.

ΣΤΟΧΟΣ 10: Σε περίπτωση που οι γονείς πληρώνουν για υπηρεσίες που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο, τα έξοδα δεν πρέπει να υπερβαίνουν, και μπορεί κάλλιστα να είναι μικρότερο από, το 15% του καθαρού μηνιαίου εισοδήματος των νοικοκυριών. Τα τέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το κατά κεφαλήν εισόδημα, το μέγεθος της οικογένειας και άλλες σχετικές παραμέτρους.

Στόχοι για τα είδη των υπηρεσιών

ΣΤΟΧΟΣ 11: Χρηματοδοτούμενες από το δημόσιο υπηρεσίες θα πρέπει να παρέχουν πλήρεις θέσεις για:

- τουλάχιστον το 90% των παιδιών ηλικίας 3-6 ετών, και (έχει αναθεωρηθεί στο 95%)
- τουλάχιστον το 15% των παιδιών κάτω των τριών ετών. (έχει αναθεωρηθεί στο 33%)

ΣΤΟΧΟΣ 12: Οι υπηρεσίες θα πρέπει να προσφέρουν ευελιξία ως προς το χρόνο εργασίας και συμμετοχής συμπεριλαμβανομένης της κάλυψης των ωρών εργασίας και της διάρκειας του έτους εργασίας, αν οι γονείς το απαιτούν.

ΣΤΟΧΟΣ 13: Θα πρέπει να υπάρχει μια σειρά από υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις επιλογές των γονέων.

ΣΤΟΧΟΣ 14: Όλες οι υπηρεσίες θα πρέπει να υποστηρίζουν θετικά την αξία της διαφορετικότητας και να περιλαμβάνουν μέριμνα για τα παιδιά και τους ενήλικες τέτοια που να αναγνωρίζει και να υποστηρίζει τη διαφορετικότητα της γλώσσας, της εθνικότητας, της θρησκείας, του φύλου και της αναπηρίας, και να θέτει σε αμφισβήτηση τα στερεότυπα.

ΣΤΟΧΟΣ 15: Όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόσβασης στις ίδιες υπηρεσίες όπως τα άλλα παιδιά με κατάλληλη βοήθεια από το προσωπικό και εξειδικευμένη βοήθεια.

Εκπαίδευση

ΣΤΟΧΟΣ 16: Όλες οι υπηρεσίες για μικρά παιδιά 0-6 είτε στο δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα θα πρέπει να έχουν συνεκτικές αξίες και στόχους, συμπεριλαμβανομένης μιας δηλωμένης ρητά εκπαιδευτικής φιλοσοφίας.

ΣΤΟΧΟΣ 17: Η εκπαιδευτική φιλοσοφία θα πρέπει να αντλείται και να αναπτύσσεται από τους γονείς, το προσωπικό και άλλες ενδιαφερόμενες ομάδες.

ΣΤΟΧΟΣ 18: Η εκπαιδευτική φιλοσοφία πρέπει να είναι ευρεία και να περιλαμβάνει την προώθηση, μεταξύ άλλων:

- της αυτονομίας του παιδιού και την ανάπτυξη της ταυτότητας
- των ευχάριστων κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των παιδιών και μεταξύ των παιδιών και των ενηλίκων
- του ζωηρού ενδιαφέροντος για μάθηση
- της γλωσσικής και προφορικής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής ποικιλίας
- των μαθηματικών, βιολογικών, επιστημονικών, τεχνικών και περιβαλλοντικών εννοιών

- της μουσικής έκφρασης και των αισθητικών δεξιοτήτων
- του δράματος, του κουκλοθεάτρου και της παντομίμας
- του μυϊκού συντονισμού και του ελέγχου του σώματος
- της υγείας, της υγιεινής, και της υγιεινής διατροφής
- της ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας.

ΣΤΟΧΟΣ 19: Ο τρόπος με τον οποίο η εκπαιδευτική φιλοσοφία τίθεται σε εφαρμογή θα πρέπει να δηλώνεται ρητά. Οι υπηρεσίες πρέπει να έχουν ένα πρόγραμμα οργάνωσης το οποίο να καλύπτει όλες τις δραστηριότητές τους, συμπεριλαμβανομένων της παιδαγωγικής προσέγγισης, της ανάπτυξης του προσωπικού, της ομαδοποίησης των παιδιών, της επαγγελματικής κατάρτισης για το προσωπικό, της χρήση του χώρου, και του τρόπου με τον οποίο οι οικονομικοί πόροι χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή του προγράμματος.

ΣΤΟΧΟΣ 20: Το περιβάλλον της εκπαίδευσης και της μάθησης θα πρέπει να αντικατοπτρίζει και να δίνει αξία στην οικογένεια κάθε παιδιού, την πατρίδα, τη γλώσσα, την πολιτιστική κληρονομιά, τις πεποιθήσεις, τη θρησκεία και το φύλο.

Αναλογία προσωπικού - παιδιών

ΣΤΟΧΟΣ 21: Οι αναλογίες προσωπικού παιδιών θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν τους στόχους της υπηρεσίας και το ευρύτερο πλαίσιο τους και να συνδέονται άμεσα με την ηλικία και το μέγεθος της ομάδας. Θα πρέπει να είναι μικρότερες από, αλλά δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερες από:

- 1 ενήλικας: 4 παιδιά κάτω των 12 μηνών
- 1 ενήλικας: 6 παιδιά ηλικίας 12-23 μηνών
- 1 ενήλικας: 8 παιδιά ηλικίας 24-35 μηνών
- 1 ενήλικας: 15 παιδιά ηλικίας 36-71 μηνών.

Η αναλογία σε οικογενειακή ημερήσια φροντίδα δεν πρέπει να είναι μικρότερη από 1 ενήλικα: 4 παιδιά ηλικίας πριν την υποχρεωτική (δημοτική) σχολική φοίτηση, και σε αυτή την αναλογία θα πρέπει να περιλαμβάνονται τα παιδιά της οικογένειας του φροντιστή.

ΣΤΟΧΟΣ 22: Τουλάχιστον το ένα δέκατο της εβδομαδιαίας εργασίας θα πρέπει να διατίθεται για προετοιμασία και συνεχή επιμόρφωση και ο εκπαιδευτικός να μη βρίσκεται σε επαφή με τα παιδιά.

ΣΤΟΧΟΣ 23: Προκειμένου να διατηρούνται οι αναλογίες θα πρέπει να υπάρχει πάντα επαρκές προσωπικό αντικατάστασης.

ΣΤΟΧΟΣ 24: Για τη διοικητική ή τη βοηθητική εργασία καθώς και για την υποδοχή ή αποχώρηση των παιδιών θα πρέπει να προβλέπεται ειδικός χρόνος για το προσωπικό, πέρα από τις ώρες που περνά με τα παιδιά.

Απασχόληση και κατάρτιση του προσωπικού

ΣΤΟΧΟΣ 25: Το ειδικευμένο προσωπικό που απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών θα πρέπει να αμείβεται όχι λιγότερο από το συμφωνημένο μισθό σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, το οποίο για το προσωπικό που είναι πλήρως εκπαιδευμένο θα πρέπει να είναι ανάλογο με εκείνο των δασκάλων.

ΣΤΟΧΟΣ 26: Τουλάχιστον το 60% του προσωπικού που ασχολείται άμεσα με τα παιδιά πρέπει να έχει εκπαίδευση τουλάχιστον τριών ετών σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, το οποίο να περιλαμβάνει τόσο τη θεωρία όσο και την πρακτική της παιδαγωγικής και της ανάπτυξης του παιδιού. Το σύνολο της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι εξειδικευμένο (modular). Όλο το προσωπικό στον τομέα των υπηρεσιών (τόσο της συλλογικής όσο και της οικογενειακής ημερήσιας φροντίδας), οι οποίοι δεν έχουν εκπαιδευτεί σε αυτό το επίπεδο θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα της πρόσβασης σε εξειδικευμένη ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση.

ΣΤΟΧΟΣ 27: Όλο το προσωπικό των υπηρεσιών που ασχολούνται με τα παιδιά (τόσο σε συλλογικό και οικογενειακής ημερήσιας φροντίδας) θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα της συνεχούς κατάρτισης εντός της υπηρεσίας.

ΣΤΟΧΟΣ 28: Όλο το προσωπικό είτε στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα πρέπει να έχει το δικαίωμα στη συνδικαλιστική δράση.

ΣΤΟΧΟΣ 29: 20% του προσωπικού στο σύνολο των υπηρεσιών θα πρέπει να είναι άνδρες.

Περιβάλλον και υγεία

ΣΤΟΧΟΣ 30: Όλες οι υπηρεσίες, είτε στον ιδιωτικό είτε στο δημόσιο τομέα, θα πρέπει να πληρούν τις εθνικές και τοπικές προδιαγραφές υγείας και ασφάλειας.

ΣΤΟΧΟΣ 31: Ο σχεδιασμός του περιβάλλοντος και η χωροταξική οργάνωσή του, συμπεριλαμβανομένης της διάταξης των κτιρίων, της επίπλωσης και του εξοπλισμού θα πρέπει να αντανακλά την εκπαιδευτική φιλοσοφία της υπηρεσίας και να λαμβάνει υπόψη τις απόψεις των γονέων, του προσωπικού και των άλλων ενδιαφερομένων μερών.

ΣΤΟΧΟΣ 32: Θα πρέπει να υπάρχει επαρκής χώρος, εσωτερικός και εξωτερικός, για να μπορούν τα παιδιά να παίζουν, να κοιμούνται και να χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις μπάνιου, ο οποίος να καλύπτει τις ανάγκες των γονέων και του προσωπικού. Αυτό σημαίνει:

- εσωτερικός χώρος τουλάχιστον 6 τετραγωνικά μέτρα για κάθε παιδί κάτω των τριών ετών και τουλάχιστον 4 τετραγωνικά μέτρα για κάθε παιδί 3-6 ετών (εξαιρούνται οι χώροι αποθήκευσης, οι διάδρομοι και οι άλλοι βοηθητικοί χώροι)
- άμεση πρόσβαση σε εξωτερικό χώρο τουλάχιστον 6 τετραγωνικά μέτρα ανά παιδί
- ένα επιπλέον 5% του εσωτερικού χώρου για χρήση από ενήλικες.

ΣΤΟΧΟΣ 33: Οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να διαθέτουν χώρους παρασκευής φαγητού και η παρεχόμενη τροφή να είναι διατροφικά και πολιτισμικά κατάλληλη.

Στόχοι για τους γονείς και την κοινότητα

ΣΤΟΧΟΣ 34: Οι γονείς είναι συνεργάτες και συμμετέχουν ενεργά στις υπηρεσίες. Ως εκ τούτου έχουν το δικαίωμα να δίνουν και να λαμβάνουν πληροφορίες καθώς και το δικαίωμα να εκφράσουν τις

απόψεις τους με επίσημο ή ανεπίσημο τρόπο. Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων των υπηρεσιών θα πρέπει να είναι πλήρως συμμετοχικές, να συμπεριλαμβάνουν τους γονείς, όλο το προσωπικό, και, όπου είναι δυνατόν, τα παιδιά.

ΣΤΟΧΟΣ 35: Οι υπηρεσίες πρέπει να έχουν επίσημους και ανεπίσημους δεσμούς με την τοπική κοινότητα ή κοινότητες καθώς και με την περιοχή.

ΣΤΟΧΟΣ 36: Οι υπηρεσίες θα πρέπει να υιοθετήσουν επαγγελματικές διαδικασίες τέτοιες που να τονίζουν τη σημασία της πρόσληψης εργαζομένων οι οποίοι αντικατοπτρίζουν την εθνική ποικιλομορφία της τοπικής κοινότητας.

Στόχοι επίδοσης

ΣΤΟΧΟΣ 37: Οι υπηρεσίες θα πρέπει να δείχνουν πώς εκπληρώνουν τους σκοπούς και τους στόχους τους και πώς αξιοποιούν τον προϋπολογισμό τους μέσω μιας ετήσιας έκθεσης ή με άλλα μέσα.

ΣΤΟΧΟΣ 38: Η πρόοδος όλων των παιδιών θα πρέπει να αξιολογείται τακτικά.

ΣΤΟΧΟΣ 39: Οι απόψεις των γονέων και της ευρύτερης κοινότητας θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης.

ΣΤΟΧΟΣ 40: Το προσωπικό πρέπει να αξιολογεί τακτικά τις επιδόσεις του, χρησιμοποιώντας τόσο αντικειμενικές μεθόδους αξιολόγησης

O.M.E.P.